

BEWAAR HET PAND

UITGAVE TOT BEVORDERING VAN DE HANDHAVING DER OUDE GEREFORMEERDE BEGINSELEN

Meditatie

Pinksterprediking en Pinkstervrucht

“En als zij dit hoorden werden zij verslagen in het hart”

Hand. 2:37

Het Pinksterfeest ligt weer achter ons. De Pinksterprediking is weer uitgegaan. De dienaren des Woords hebben, gezalfd met Gods Geest en daarom in getrouwheid, in grote ernst, in bewogenheid, door de liefde van Christus gedrongen, met de gaven hun door de Heere verleend, het Pinkster-evangelie verkondigd. Dat houdt in, dat de zonde werd blootgelegd, de schuld, het vreselijke van het ongeloof, van de zelfhandhaving, van de verwerping van Christus. Maar om dan ook de Christus voor te stellen in Zijn schoonheid, in Zijn algenoezaamheid als de enige weg des behouds, met de belofte: en het zal zijn dat een iegelijk, die de Naam des Heeren zal aanroepen, zalig zal worden!

Wanneer we dit zo neerschrijven, moet dit dan ook de predikers, en hen wel het allereerst, niet dringen tot ernstige zelfbeproeving voor Gods Aangezicht? Waren we en zijn we waarlijk dienaren des Woords? Eerlijk, getrouw, ons afhankelijk wetend van de leiding, van de bediening van de Pinkstergeest? Hebben we op het Pinksterfeest “over” het Pinksterwonder gepreekt, of ook “eruit”? Waren we er zelf met ons hart “bij” zodat ons hart in de prediking meetrilde? Of is het niet erg en stelt het ons niet diep schuldig wanneer we er niet met ons hart “bij” waren? We mogen ook als predikers onszelf en ook elkaar deze vragen toch wel stellen? Wellicht doen we het veel te weinig. En dan gelden deze dingen natuurlijk niet alleen de prediking met Pinksteren, maar altijd weer.

En zou die zelfbeproeving dan niet moeten leiden tot schaamte en verootmoediging. Wat moet ons als dienaren des Woords ook in dit opzicht veel vergeven worden. Wat een schuldig tekort! Och, als het bloed van Christus toch eens niet van alle (ook ambtelijke) zonden reinigde: waar was mijn hoop, mijn moed gebleven?

Aan het slot van mijn vorige meditatie schreef ik: “Aan een getrouwe prediking zal de Heere Zijn zegen verbinden. Dan zorgt de Pinkstergeest ontwijfelbaar zeker voor Pinkstervrucht. Want Gods Woord keert niet ledig tot Hem weder.”

Welnu, hoe heerlijk kwam dat openbaar op de Pinksterdag in Jeruzalem, toen de apostelen, vervuld met de Heilige Geest, bij monde van Petrus het Pinksterwonder “verklaarden”.

En de Heilige Geest heeft Zijn doel gekozen. Hij neemt het Woord als Zijn zwaard en richt het op het hart en dringt ermee in de ziel. Hij laat het verwoestingen aanrichten als de stormwind en laat het branden als vuur in de harten van degenen die het horen. En Hij doet dit alles als de grote Trooster, uit ondoorgrondelijke barmhartigheid, om plaats te maken voor Christus, voor de vertroosting van het evangelie. Hij treft dodelijk, maar opdat ze zo behouden zouden worden ten leven. Hier is dan zo’n kostelijke pinkstervrucht: “En als zij dit hoorden, werden ze verslagen in het hart.”

De Pinksterprediking van Petrus was aan-grijpend, greep de hoorders aan. Zo zelfs dat ze verslagen in het hart werden. Verslagen, doorstoken staat er letterlijk. Doorstoken, als met een lans, met een zwaard. Het hart van deze mensen werd doorstoken. Zij werden op een machtige wijze door

het Woord van God aangegrepen. Dat gold van alle hoorders, zonder onderscheid. Er staat immers: en als zij dit hoorden werden zij verslagen in het hart. Het zal wel niet bij allen tot waarachtige bekering hebben geleid. Van allen zal niet hebben gegolden, dat zij het Woord “gaarne aannamen” (vers 41).

Bij een aantal van de hoorders zal die verslagenheid niet verder gegaan zijn dan een hevige ontroering, angst en wroeging. Zij hebben gezien dat de genade niet bij de Joodse leiders en hun volgelingen was, maar bij de volgelingen van Jezus van Nazareth, maar zonder dat die verslagenheid hen aan Jezus’ voeten deed buigen. Maar bij velen, bij zeer velen was dat wel de vrucht van hun verslagenheid. Omtrent drieduizend zielen! Hun hart werd door het zwaard des Geestes zo doorstoken, dat er een droefheid in het verbijzelde hart werd geboren, die een onberouwelijke bekering tot zaligheid werkt. Het geheim van deze verslagenheid ligt in de aangrijping van het hart door de genade, door de trouwe liefde van de Heilige Geest. En nu lijkt het misschien vreemd, zelfs hard, dat het wekken van zo’n verbijzeling genade en liefde is. Maar ze is juist het teken van het Goddelijk karakter van het werk van de Heilige Geest. In die verslagenheid ligt het onkreukbare van het recht van God. De genade Gods kan zich niet anders openbaren wanneer ze echt de zonde en de zonde-lust wil doden. En zoals de genade Gods de zonde kruisigde in de Zoon Zijner liefde, zo kruisigt de Heilige Geest de zonde in allen die geroepen worden tot het eeuwige leven.

En als zij dit hoorden, werden zij verslagen in het hart, en zeiden tot Petrus en de andere apostelen: “Wat zullen wij doen, mannen broeders?” “Wat zullen wij doen, mannen broeders?” Mannen broeders! Zo spreken die verslagenen de apostelen aan. Is het niet heerlijk? “Wat zullen wij doen?”

Klinkt er niet in door de vraag: Is er nog een weg om de welverdiende straf te ontgaan en wederom tot genade te komen? Het is de vraag van hen "die hun ziel bij het leven nu niet meer kunnen houden."

Wat zullen wij doen, mannen broeders? Wat moet ik doen, opdat ik zalig worde? Zalig de mens, die op de puinhoop van zijn zondig bestaan deze vraag met een verbijzeld hart tot de Heere leerde opzenden. Het antwoord ligt gereed. Het antwoord is Christus! Christus alleen!

Ds. M. Vlietstra.

Van de administratie

Hartelijk dank voor de opgaven van 7 nieuwe abonnees en voor de ontvangst van giften tot een bedrag van f 82,50.

Adm. Bewaar het Pand: A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a.d. Rijn. Telefoon: 01720-74202. Postbank: 704350.

Dit blad is een uitgave van de stichting Bewaar het Pand te Meerkerk
verschijnt eens in de veertien dagen

COMMISSIE VAN REDAKTIE:

Ds. P. den Butter, Ds. A. van Heteren en Ds. D. Slagboom.

ADRES VAN DE REDAKTIE:

Copie voor het volgende nummer van "Bewaar het Pand" zenden naar: Ds. A. van Heteren, Voordijk 247, 2992 AL Barendrecht, telefoon 01806 - 13069.

ADMINISTRATIE:

A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a/d Rijn, tel. 01720-74202, postrek. 70.43.50 t.n.v. de administrateur van "Bewaar het Pand" te Alphen a/d Rijn.

Abonnementsprijs f 10,- per jaar. Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar.

Advertenties f 0,60 per mm met een kolombreedte van 6 cm. Bij kontrakt korting.

ISSN nummer: 0166 - 4646

Van de redactie

Artikelen

Ds. J. van Amstel hebben wij bereid gevonden te schrijven over "Vrouwen in het ambt". Een zaak waar ook binnen onze kerken over gedacht en gesproken wordt. Daarom nodig dat er ook in ons blad op wordt ingegaan en leiding wordt gegeven. Ds. P. den Butter schrijft nog een keer over Dr. Loonstra en de Bijbel. Hij laat het licht vallen op diverse reacties in de kerkelijke pers op het boek "De geloofwaardigheid van de Bijbel".

Ontmoetingsdag Kampen

Deze ontmoetingsdag zal D.V. zaterdag 16 september gehouden worden. Wij willen de sprekers alvast aan u doorgeven:

's Morgens: Ds. A. van Heteren en Ds. P. van Zonneveld.

's Middags: Drs. G.J. van Rookhuizen, Ds. J. Veenendaal en Ds. E. Hakvoort.

Plaats: Kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente, 2e Ebbingestraat, Kampen.

Afscheid van Schiedam en intrede te Sliedrecht

Ds. J.P. Boiten hoopt vrijdagavond 16 juni afscheid te nemen van de gemeente van Schiedam. Deze dienst wordt gehouden in het eigen kerkgebouw en vangt aan om half acht. D.V. vrijdag 30 juni zal Ds. Boiten bevestigd worden en intrede doen in de Christelijke Gereformeerde Beth-El Kerk. De bevestiging zal plaatsvinden door Ds. M.C. Tanis. De dienst die aanvangt om half acht wordt gehouden in het eigen kerkgebouw, Kerkbuurt 72, Sliedrecht. U bent van harte uitgenodigd.

AvH.

Ds. D. Driessen 1879-1961 (2)

De vorige keer hebben we gezien, hoe Driessen predikant werd en hoe hij te 's-Gravenzande een goede tijd mee mocht maken. Op tweede Paasdag van het jaar 1928 nam hij afscheid van 's-Gravenzande met een preek over Jes. 53:1a "Wie heeft onze prediking geloofd?"

Amsterdam-Oost

Dinsdag 17 april werd hij bevestigd tot predikant van Amsterdam-Oost door Ds. A.M. Berkhoff. Deze preek over 2 Petr. 1:19, waar de apostel vermaant acht te geven op het profetische Woord. Donderdag 19 april deed Ds. Driessen zijn intrede. De eerste psalm was:

Heer, ai, maak mij Uwe wegen,
Door Uw Woord en Geest bekend.....

De tekst voor de intrepreek was uit Ex. 4:20c "En Mozes nam de staf Gods in zijn hand." De hoofdgedachte was: Een gewillig dienaar met de staf Gods.

In Amsterdam-Oost kwam men aanvankelijk samen boven een garage aan de Swammerdamstraat. In juli 1931 werd aan de Muidergracht een nieuw kerkgebouw met een marmeren preekstoel in gebruik genomen. Met die marmeren preekstoel waren sommigen helemaal niet blij. De pastorie stond niet ver van het kerkgebouw. In de woonkamer hing een wandtekst: "Want ook de Zoon des mensen is niet gekomen om gediend te worden, maar

om te dienen, en Zijn ziel te geven tot een rantsoen voor velen." Driessen sprak graag over de dienende Zaligmaker. Hij ging trouw op ziekenbezoek. Zijn prediking was ernstig en bewogen. Hij zocht positief leiding te geven aan het geestelijke leven. De roepstem tot bekering ontbrak nooit. Op een Oudejaarsavond preekt hij: "Hoe vaak sprak God tot u in het afgelopen jaar? Denk erom, eens valt de beslissing! Eens is Zijn waarschuwing voor het laatst geweest! Ongemerkt, ongeacht. Echter niet onvoorbereid! Niet ongewaarschuwd! Zult gij, catechisanten, daar eens goed over nadenken en het ter harte nemen?"

Hij schreef: "Een zeer belangrijk onderdeel van het kerkelijk leven is de catechisatie. Bijzonder belangrijk, omdat onder de zegen des Heeren het catechetisch onderwijs dient tot instandhouding, ontwikkeling, sterking en groei van het kerkelijk leven. De Heere houdt Zijn kerk middellijk in stand. Hij bouwt Zijn gemeente in de regel in de lijn der geslachten. De jeugd van thans wordt straks geroepen om de plaats van de ouderen in te nemen. Om dat te kunnen doen, is, naast leven der genade, nodig: kennis van Gods Woord, kennis van de belijdenis en de geschiedenis der kerk."

Hij vroeg de ouders eraan mee te werken, dat de jongelui trouw de catechisatie zouden bezoeken en dat ze zich behoorlijk wilden gedragen. "Bij de

heilige doop is het ja-woord immers óók gegeven betreffende het onderwijs aan de jeugd?"

Hartelijk welkom waren ook kinderen van ouders die geen lid van de gemeente waren. Driessen kon uitstekend met kinderen en jonge mensen omgaan. Op catechisatie vroeg hij: "Jongens aan welke kant van de ark zat Noach?" "Dat weet ik niet, dominee", zei er één. "Aan de binnenkant natuurlijk!", antwoordde dominee Driessen.

Hij was zeer pastoraal. In elk gesprek met een jongen of meisje, met een jeugdig paar, of met ouderen, bij iedere gelegenheid sprak hij uit Gods Woord en wees hij de weg ten leven.

Driessen was nog maar net bij de mensen binnen, of hij vroeg al: "Kunt u mij ook al iets vertellen uit het geestelijke leven? Wat de Heere voor je betekent?"

Hij lette erop, of er al iets te bemerken viel van de vreze des Heeren. Hij probeerde de mensen uit hun schuilhoeken te voorschijn te roepen. Hij vermaande en lokte, ja, hij preekte de dienst van de Heere aan. Hij zocht de mensen heilig jaloers te maken. Hij sprak goed van God; dat er genade is voor de grootste der zondaren.

In Amsterdam had hij het niet altijd even gemakkelijk. Er waren financiële zorgen. En natuurlijk, sommigen hoorden liever een redenaar. Maar als hij dacht: Ik heb niet zo best gepreekt, dan heeft de Heere hem juist als middel willen gebruiken tot bekering. Zo kreeg God de eer.

Wijlen Ds. L.S. den Boer schreef: In Amsterdam heeft hij zijn sporen ten goede nagelaten. Vele eenvoudigen werden gesterkt en kregen onderwijs van deze "vaderlijke dominee". Na ruim zeven jaar in Amsterdam-Oost gewerkt te hebben, nam hij op zondagavond 14 juli 1935 afscheid met een tekst uit 1 Petr. 5 "De God nu aller genade, Die ons geroepen heeft tot Zijn eeuwige heerlijkheid in Christus Jezus, nadat wij een weinig tijds zullen geleden hebben, Dezelve volmake, bevestig, versterk en fundere ulieden."

Rotterdam-Zuid

Op dinsdag 23 juli werd hij in Rotterdam-Zuid bevestigd door Ds. S. van der Molen met de woorden uit Hebr. 8:5b "Want zie, zegt Hij, dat gij het alles maakt naar de afbeelding, die u op de berg getoond is." De gemeente moet onderwezen worden naar het bestek van de Heere.

Donderdagavond daarop volgend deed Ds. Driessen intrede met de woorden: "Ontdek mijn ogen, dat ik aanschouwe de wonderen van Uw wet."

De pastorie stond aan de Dordtschelaan; een paar honderd meter van het kerkgebouw verwijderd. Op de zondag preekt hij om tien en vijf uur in het kerkgebouw aan de Putschelaan, hoek Goede Hoopstraat. De gemeentelieden waren voornamelijk arbeiders. Ze woonden in de Afrikanerbuurt en Bloemhof. Ook woonden er leden in Tuindorp en Vreewijk. Deze mensen moesten verlopen. Ds. Driessen heeft zelf ook heel wat wandelingen gemaakt naar zieken etc. Het kerkgebouw was niet bijzonder fraai. Je kon er bijvoorbeeld een plaatsje huren achter een pilaar; dan kon je de dominee niet zien. Op woensdagavond werd er een Bijbellezing gehouden; in 1938 over Jozua als leider van het volk en in 1939 over de profeet Daniël, gezien in het licht van die tijd.

In een preek over Spr. 13:12 klonk het: Niemand leeft er zonder hoop, maar ach wat een talloze verscheidenheid is er van valse hoop. Wat zullen er een mensen bedrogen voor de eeuwigheid uitkomen, die "meenden" een goede hoop te hebben. En zelfs het kind des Heeren, reeds aanvankelijk hopende geworden, hoe vaak verliest het (aan zijn zijde) de hoop! Wat al verdorvenheden, wat al dwaze hoovaardij en wereldliefde... Maar meer en meer moet worden geleerd dat Christus de hope is en dat alléén Gods genadewerk de ere ontvangt!

Eind 1937 kwam er een eigen kerkbode: Ons Kerkblad, orgaan van de Chr. Geref. Gemeente Rotterdam-Zuid. Het blad verscheen elke vrijdag. Er stonden korte stichtelijke stukjes in, bijzonder bedoeld voor hen, die niet in de kerk konden komen. Het bevatte een aparte rubriek: Voor de kinderen. De kerkeraad hoopte dat het kerkblad de saamhorigheid zou bevorderen. Voorts zou het als evangelisatiemiddel kunnen dienen.

Een jongen van nog geen zeventien jaar werd ernstig ziek en stierf na enige tijd. Ds. Driessen schreef in het kerkblad: Weer klinkt in onze gemeente een bijzondere roepstem Gods... Moge de Heere troosten en Zijn balsem in de schrijnende wonde geven. Wij moeten voorts Gode zwijgen en op de daden des Heeren acht geven. Wordt niet ieder en vooral de jeugd en met nadruk de jongelui van de catechisatie, door dit sterfgeval als door een bazuinstoot Gods gewaarschuwd?

Wij raden nogmaals met klem, in 's Heeren Naam: Zoekt de Heere terwijl Hij te vinden is!"

Het is de mens gezet eenmaal te sterven en daarna het Oordeel. En wie het Bloed van de Heere Jezus onrein geacht heeft, voor die blijft geen slachtoffer meer over, maar een vreselijke vergelding. haast u om uws levens wil! Nog staat de Heere met uitgebreide armen om verlorenen in genade aan te nemen.

Een half jaar voor de Tweede Wereldoorlog, november 1939 stond in het kerkblad in "Het actuele hoekje": Straks zal de strijd in volle hevigheid ontbranden. Dan zullen net als vroeger de harten bonken in de kelen van ongekende angst. De fronten zullen brommen als in hevig onweer, het vuur zal verslinden al wat in de weg komt en duizenden, o vreselijke gedachte, zullen het leven laten. Zij zullen worden opgeofferd aan de Moloch der moderne beschavingsoorlog en daarachter grijnst de Satan die zijn oogst binnenhaalt. Zijn aandeel is groot, doch minstens even groot is de zonde van egoïsme, machtswellust, expansiezucht enz. die de volkeren opnieuw heeft aangetast.

In Rotterdam-Zuid heeft Driessen de verschikkingen van de oorlog meegeemaakt. Op de 10e mei 1940 viel het Duitse leger verraderlijk ons land binnen. Enkele dagen later werd het centrum van de stad gebombardeerd. Een groot aantal huizen en gebouwen ging in vlammen op. Ook de Christelijke Gereformeerde kerk aan de Jonker Fransstraat, waar Ds. S. van der Molen stond. Ds. Driessen schreef: Waarlijk, Rotterdam-Centrum is wel vreselijk getroffen! Moge er opmerking zijn! Geve de Heere een milde hand, maar ook een teder hart vol van verootmoediging en gebed! De kerk van Rotterdam-Zuid leefde intens mee en heeft veel gedaan voor haar "zo zwaar geteisterde Moeder-gemeente (Centrum)". Er werd kleding en geld ingezameld. Een lid van Zuid is als militair omgekomen in mei 1940. Doordat de ramen van de kerk niet verduisterd waren en in verband met het mogelijke gevaar bij luchtaanvallen kon er (november 1940) geen Bijbellezing meer op woensdagavond gehouden worden. Men kwam nu samen op woensdagmiddag drie uur. In de oorlogsjaren werd zoveel mogelijk voor "kachel- of stovenwarmte" gezorgd, zodat men in de kerk niet in de kou behoefte te zitten.

H. van der Ham.

Vrouwen in het ambt (1)

Allerwegen hebben we te maken met een herwaardering van de plaats en de taak van vrouwen. Men spreekt van de zo nodige "bevrijding" van vrouwen, die, naar men meent, onderdrukt werden. Men voelt zich pas "vrij" wanneer men op z'n minst dezelfde rechten geniet als mannen. Men wil deze "vrijheid" tot en met beleven.

In elk beroep zullen evenveel vrouwen als mannen aanwezig dienen te zijn, wil men enigszins tot z'n recht komen. Of moet van "haar" recht worden gesproken. In ieder geval denkt men dat het gaat om de rechten van de mens.

Vraag vanuit de maatschappij

De laatste jaren zijn er vanuit de maatschappij zoveel zaken op gang gekomen, dat we in een westerse wereld bijna in een omgekeerde wereld leven. Was jaar en dag het gezin hoeksteen van de samenleving en genoot een vrouw er van voor haar gezin te zorgen, het gezin staat op de tocht, wordt op één lijn gesteld met allerlei andere samenlevingsverbanden en geniet niet meer de sfeer van de geborgenheid. Alles moest zo nodig opengegoid worden. Een vrouw zou meer naar buiten moeten treden voor een "menswaardig" bestaan. Zij zou meer tot ontplooiing komen wanneer ze het gezin achter zich liet, in ieder geval een deeltijdbaas buitenshuis zou hebben en zo werkelijk "mens" werd. In haar huis zou zij zich opgesloten moeten voelen en haar eigen huis en tuin als een gevangenis moeten beleven. Echte vrijheid is slechts buitenshuis te vinden in een "werksfeer".

Men is het volstrekt oneens met wat Gods Woord ons leert over de taak van moeders in een gezin. Men is er van overtuigd dat dáár het geluk geenszins in ligt en het heil elders is te zoeken.

In een emancipatiegolf, die we beleefden en in een feministische vloedgolf, die over ons heen kwam, werd "behoorlijk" aangebeukt tegen het door God gebouwde huis en tegen Zijn scheppingsordeningen en scheppingsgaven. God schiep man én vrouw. Naar Zijn beeld. Maar dat wil er niet (meer) in. Men ziet de mens niet zoals Psalm 8 er over spreekt. Men heeft de mens en daarmee ook en zelfs met name de vrouw verlaagd tot een "ding", met alle gevolgen vandien. Vrouwen zijn vaak niet meer op haar plaats, omdat ook mannen niet meer

op hun door God gestelde plaats zijn als hoofd van de vrouw, zoals de Schrift zegt.

Deze totale omkering van waarden moest niet alleen in de maatschappij gestalte krijgen, maar ook politiek vertaald worden, zoals we de afgelopen tijd hebben kunnen waarnemen. Het "recht" zou eventueel met processen moeten worden afgedwongen, zo meenden vrouwen die op hun "recht" stonden, althans menen te kunnen staan. Alles moet anders. Zeker voor vrouwen (in een mannenmaatschappij).

Drang vanuit de kerk

We leven nu eenmaal in deze wereld en komen met het denken van deze wereld voortdurend in aanraking. Vandaar dat de problemen van de wereld de kerk niet voorbijgaan. Je zou kunnen zeggen: wanneer het in de wereld stormt, waait het in de kerk. Temeer, wanneer de deuren naar de wereld niet alleen op een kier staan, maar meer dan eens opengebroken worden of soms zelfs wagenwijd openstaan. Zodat het denken van de wereld de kerk beïnvloedt. Men heeft het er dan over dat we de ontwikkelingen in de maatschappij moeten "volgen", willen we bij de tijd leven en niet achterkomen. Het schijnt een van de ergste zonden te zijn om niet mee te gaan en voor ouderwets, dat wil zeggen achterlijk versleten te worden. Uit angst om niet mee te tellen gaan velen er toe over om allereerst enige ruimte te vragen voor "andere" gedachten, om vervolgens zich af te vragen of het wel zo bijbels is wat we eeuw in eeuw uit hebben betracht. Vraagt een andere tijd niet om andere invullingen van het christen-zijn, zo wordt opgemerkt. Er zijn toch meer dingen waar we nu anders over denken dan een jaar of veertig geleden. Zou dan ook de positie van de vrouw niet beter tot haar recht komen, wanneer we haar meer "ruimte" geven dan tot dusver geschiedde? Vroeger waren er alleen maar mannen op vergaderingen van kerkeraad met de gemeente. In de meeste gemeenten is het nu geen vraag meer of vrouwen aanwezig mogen zijn. Ze vormen zelfs de meerderheid, zonder ook maar één moment te willen "heersen", zo blijkt in diverse gemeenten. Is het dan zo verkeerd, zo vragen anderen zich af, om vrouwen meer in te schakelen bij héél het werk

van de kerk. Zouden zij niet uitermate geschikt zijn om niet alleen de diaconen te helpen, maar ook zelf als diacones de gemeente in te gaan, maar dan in het ambt? En zouden, zo wordt gevraagd, vrouwelijke ouderlingen nog niet veel meer "begrip" kunnen opbrengen op huisbezoek voor de gezinsproblemen? Trouwens, zijn er niet vrouwelijke voorgangers, die het "beter" doen dan mannen, die minder pastoraal zijn ingesteld?

Op deze wijze wordt niet alleen aandacht gevraagd voor vrouwen in het ambt, maar wordt zelfs een zekere drang uitgeoefend. Men wil dan nog niet zo ver gaan, dat men er een breuk in de kerk voor over heeft, zoals men zegt, maar als je met sommigen spreekt, zijn ze niet te houden en merk je dat ze het niet zullen opgeven. We worden als vrouwen in de kerk verdrukt, zo werd me voor de voeten geworpen. Jullie mannen voelen het niet aan. Geef ons de ruimte! En als we deze niet ontvangen....

In contacten met anderen, vooral vanuit andere kerken, waar men het ambt wél heeft opengesteld voor vrouwen, worden vrouwen aangemoedigd in eigen kerken de vraag naar vrouwen in het ambt naar voren te schuiven. Bijeenkomsten worden georganiseerd en nog veel meer wordt achter de schermen gewerkt. In ieder geval werkt het door, met alle gevolgen vandien.

Zo zullen ook wij er mee te maken krijgen, zo het al niet verder is dan menigeen denkt.

Invloed vanuit de moderne theologie

Jaar en dag heeft de kerk geloofd dat ambten slechts voor mannen openstonden. De laatste jaren echter doet zich een tendens voor alsof de kerk der eeuwen het bij het verkeerde eind heeft gehad. Wij zouden een nieuw inzicht in de Schrift ontvangen hebben. In het verleden zouden we zelfs de Schrift verkeerd hebben gelezen. Eigenlijk is er reden om tot schuldbelijdenis te komen, omdat op deze wijze "gaven" die God aan vrouwen gaf, niet werden gewaardeerd. En daarmee de Gever tekort werd gedaan.

Nu is het niet zo erg tradities, die verkeerd zijn, te herzien. Omdat niet de traditie bepalend is, zoals we in onze Nederlandse Geloofsbelijdenis intussen al eeuwen hebben beleden. Alleen Gods Woord beslist.

Maar dát is nu juist het punt. Er is een "nieuw" verstaan van de Schrift opge-

komen, waarbij niet meer het "alzo zegt de HEERE" beslissend is, maar "ons" verstaan van de Schrift zó mee gaat spreken, dat dít in wezen gaat beslissen, hoe we de Schrift uitleggen. Terecht heeft Kuitert er op gewezen dat de Gereformeerde Kerken in strijd met de Heilige Schrift handelden toen zij de ambten voor vrouwen openstelden. Er was een andere Schriftbeschouwing gekomen. Dát is de wissel, die omging. Door de moderne theologie worden tal van teksten "weggeredeneerd" en wordt een zo selectief gebruik van de Schrift gemaakt, dat het tegenovergestelde uit de bus komt. In wezen maakt de méns uit wat er staat. En het einde is dat men van mening is dat de Schrift helemaal niet beslist, omdat ónze beleving nog wel zo belangrijk is. Daarmee is de menselijke ervaring in wezen de norm geworden. We houden dan alleen over wat voor de menselijke geest aanvaardbaar is.

Zo is er niet alleen geen ruimte voor de schepping in zes dagen en voor een

werkelijk paradijs. Zo is ook de zonde slechts beeldspraak. Verdwijnen moeten dan niet alleen schuld tegenover God, maar evenzeer verzoening door voldoening. Wie de eerste Adam slechts als "leermodel" overhoudt, komt nooit aan de geborgenheid in de tweede Adam toe.

Wanneer de menselijke geest gaat heersen over wat God gezegd heeft, is er ook geen plaats meer voor de man als hoofd van de vrouw. Worden wat men noemt de "zwijgteksten" uit het Nieuwe Testament zó omgedraaid dat ze eerder leiden tot het "moeten" spreken en preken in de gemeente dan dat ze eenvoudig weergeven dat het ambt niet openstaat voor vrouwen in de gemeente.

Moderne theologie verheft de menselijke stem boven Gods stem. Dan gaan wij spreken waar wij zwijgen moeten en zwijgen we waar we hebben te spreken. En wat is dan de taak van de Kerk?

Daarover een volgende keer.

Van Amstel.

Nederlandse Geloofsbelijdenis (74)

Verwerping van oproerigen

We zijn toegekomen aan de laatste zin van artikel 36. Kort samengevat gaat het hier om de verwerping van allen, die de Overheid als instelling van God verachten. "En hierin verwerpen we de Wederdopers en andere oproerige mensen, en in het gemeen al degenen, die de Overheden en Magistraten verwerpen en de Justitie omstoten, invoerende de gemeenschap der goederen en verwarren de eerbaarheid, die God onder de mensen gesteld heeft."

Betrekkelijk nog aan het begin van de behandeling van dit artikel hebben we al aandacht gegeven aan een bepaalde groep verwerpers van de Overheid nl. de Wederdopers. In het kort is toen ook iets gezegd over hun afwijkende gedachten ten aanzien van de burgerlijke regering. Onmiskenbaar heeft hun gedachtengoed - en vooral hun praktijk - onbedoeld meegewerkt om tot een positieve belijdenis te komen van het ambt van de Overheid.

Toch is het nodig om wat meer te letten op de praktijk van de "oproerigen". Vooral nu er aan het eind gesproken is over de gehoorzaamheid, die God van de onderdanen aan de Overheid eist. Juist ten aanzien van het antwoord op de vraag: in hoeverre die gehoorzaamheid betracht mag en kan worden, is het heel belangrijk geweest hoe de

Wederdopers uitgekomen zijn.

Zo heeft bijv. Luther er mee te maken gehad in de boerenopstand, die in de jaren na de Kerkhervorming een groot deel van Duitsland als een bloedige gesel geteisterd heeft. De maatschappelijke positie van de boeren was in die tijd zeer moeilijk. Er waren ook grove misstanden door de eisen die de edelen stelden. Luther nam het voor hen op tegenover de vorsten. Hij was tegelijk tegen elk revolutionair geweld. Toen dit dan ook werkelijkheid werd keerde hij zich tegen de opstand. Het was juist in de tijd dat een zgn. geestdrijver Thomas Münzer zich aan de zaak van de boeren verbond. Hij was machtig in het woord en wist de boeren als willoze werktuigen op te hitsen tegen de "verworpenen". Zij moesten de heilige strijd strijden. Hij beweerde vóór de beslissende slag, dat de kogels van de vijanden hen niet zouden treffen. Maar het baatte niet. Een vreselijk bloedbad werd onder hen aangericht.

Luther werd door het gebeuren, dat hem diep geschokt heeft, alleen maar versterkt in zijn mening: geen daadwerkelijk verzet tegen de Overheden, ook niet als zij dwingen tot valse godsdienst en afgoderij. Het recht in eigen hand nemen is - ook in dit geval - zonde tegen God. Er mag alleen lijde-

lijk verzet zijn en protest. Met nog meer kracht dan tevoren verkondigde hij dit. En hij zag ook verder weinig mogelijkheden tot verzet, ook niet tegen een keizer, die zijn ambt misbruikt tegenover de kerk, een tyran blijkt te zijn.

Nu zeg ik niet dat alle reformatische belijders in die tijd tot dezelfde gedachten als Luther gekomen zijn naar aanleiding van het optreden der oproerigen. We hopen daar nog aandacht aan te geven. Wel is het duidelijk dat dit revolutionair optreden geleid heeft tot voorzichtigheid in dit opzicht, ook bij anderen.

Amsterdam en de Wederdopers

We horen vandaag wel van rellen in Amsterdam. In de tijd niet lang voor het tot standkomen van deze belijdenis waren ze er ook. Het is niet onwaarschijnlijk dat er hier op bedoeld wordt. Ik denk dan vooral aan deze woorden: "en de Justitie omstoten willen, invoerende de gemeenschap der goederen en verwarren de eerbaarheid, die God onder de mensen gesteld heeft."

Onder de eenvoudige burgers krijgen rond 1590 de wederdopers in deze stad aanhang. De omstandigheden onder hen zijn moeilijk, bij de opkomende welvaart voor weinigen is er armoede bij de kleine handwerkslieden. Het woord van de doperse predikanten slaat in: het einde van de wereld nadert. Aanvankelijk is men nog niet uit op revolutionair optreden. Het wordt anders als verschillende fanatieke wederdopers de "bondgenoten" ophitsen, zoals Jan Matthijsz en Jan van Leiden. Zij profeteren een goddelijke openbaring te hebben ontvangen, dat in de stad Munster het Godsrijk moet worden opgericht. Het verergert, als het bericht komt dat de bondgenoten Munster hebben veroverd. Dan komt de oproep om Babel te verlaten en op te trekken naar het nieuwe Jeruzalem - in Munster. God gaat de wereld straffen. Er is maar één weg om te ontkomen door zich daarheen te begeven, desnoods met achterlating van eigen gezin. Men moest met spies en handboog meenemen tot de strijd. De eerste tocht mislukt. De pelgrims worden in Genemuiden tegengehouden en teruggestuurd. Dan gebeurt de aanslag op Amsterdam. In Munster zijn ondertussen de bondgenoten door de belegering van de bisschop in grote moeite gekomen. Twaalf apostelen worden uitgezonden om overal vandaan hulptroepen te werven. Een van hen, Jan van Geelen, gaat naar Am-

sterdam om daar een opstand te wekken.

In die dagen vindt de naaktloperij plaats van de wederdopers. Onder invloed van een zgn. profeet onder hen, die vertelde dat hij in de hemel was geweest en gehoord had dat de jongste dag was aangebroken, was dit gebeurd. Hij had ook verteld de overtuiging te hebben gekregen, dat het dragen van kleren voor hen tegen Gods gebod was. De waarheid moest naakt zijn! Zo kwam er een optocht van naaktlopers, die luid riepen: "wee, wee, de wrake Gods, de wrake Gods!" Het liep overigens slecht af met de naaktlopers. De mannen werden onthoofd en de vrouwen verdronken. De aanslag op Amsterdam liep eveneens op een grote mislukking uit.

Omstoten van de Justitie

De naaktloperij in Amsterdam stond niet op zichzelf. Het was een verschijnsel, dat ook in andere plaatsen gezien werd. Het behoorde bij het optreden van de oproerige wederdopers, bij hun gedachtenklimaat. Er waren meer uitingen in diezelfde lijn. Vooral in Munster gebeurden er, na de oprichting van het Koninkrijk Sion, weerzinwekkende dingen. De zgn. profeten en predikanten gaan het volk voor in het nemen van meer dan één vrouw. In de lijn van de Oud-Testamentische heiligen is dat voor de bondgenoten geoorloofd! Het ging er daarbij soms heel vreemd toe: de vrouwen werden door henzelf uitgekozen. Weigerden zij er bij het eerste "huwelijksaanzoek" op in te gaan, dan kon het gebeuren dat ze naar de markt gesleept werden om daar weer in het openbaar het aanzoek te krijgen. Weigerden zij dan nog, dan konden ze rekenen op het zwaard van de scherp-rechter.

Ook mochten de bewoners van Munster hun deuren niet gesloten hebben. Er moet vrij verkeer tussen de bondgenoten mogelijk zijn. Zij vergrijpen zich ook aan de eigendommen van de eigenlijke bewoners. Die behoren tot de goddelozen, die wijken moeten voor de burgers van het nieuwe Jeruzalem. De levensmiddelen, de kleren en het huisraad worden verzameld en zijn bestemd voor de bondgenoten. De kinderen Sions mogen niet haveloos gekleed zijn. Het zijn koningskinderen. Zij worden gekleed met de beste klederen van de goddelozen! Wat hierin uitkomt? Wat er staat in dit gedeelte: "en de Justitie omstoten willen.." Revolutionair begeren zij de

rechtsorde om te stoten. Het woord justitie zullen we hier zo moeten verstaan: de staatkundige orde, de rechtsorde. De bestaande rechtsorde werd geheel ondergraven. Hier zou al het rijk van vrede en gerechtigheid openbaar komen, waarin geen plaats voor de goddelozen is. Vanuit dat nieuw Jeruzalem werden de apostelen uitgezonden om de gelovigen overal vandaan op te roepen tot die stad en de anderen tot bekering. De overheid van die stad was in feite overbodig. De van God geroepen profeet, later koning van Zion was het. Deze moest toezicht houden dat de voorschriften van het Evangelie gehouden werden. Zo werd de bestaande overheid opzij gezet. Geheel in overeenstemming met de doperse afkeer van de overheden, die God in deze bedeling laat.

Het sprekende is dat het met de wederdopers net zo gegaan is als met de revolutionairen van alle tijden. Zij waren tegen een heersende overheid, maar in het Koninkrijk Sion bleek het al spoedig dat ze in wreedheid de door hen verwenste magistraten ver te boven gingen. Wie zijn dochter niet gaf aan de profeet, wanneer hij het oog op haar geslagen had, kon er van weten. Wie maar enigszins inging tegen zijn openbaringen en gezichten kreeg ook spoedig met zijn sterke arm te doen.

Tegen de revolutie

Artikel 36 wil aan het eind beklemtonen, dat het reformatisch belijden afkerig is van het revolutionair optreden. In de eeuw van de reformatie en daarna heeft men van de zijde van Rome geprobeerd het voor te stellen alsof de reformatie een soort revolutie was. We kunnen het vandaag weer horen van een andere kant. Men weet

er soms ook nog gebruik van te maken om zo de reformatoren voor eigen wagen te spannen.

De geschiedenis laat het anders zien. We kunnen ervan lezen in het boek "Reformatie en Rebelle", dr. Bremmer. In Duitsland bleven de vorsten regeren. In Engeland is het koningschap gebleven. In Frankrijk bleef de koning voor de vervolgte Hugenoten de wettige overheid. En hoe was het in ons land? Nog enige tijd na het begin van de opstand tegen Spanje bleef Pilips II officieel erkend, de staatsinstellingen bleven bij alle veranderingen in tact. We kunnen zeggen dat de reformatie geen revolutie gebracht heeft, geen verwerpen van de Overheid en geen omstoten van de rechtsorde. De reformatoren, die door Gods genade tegen de dwaalleer van Rome de belijdenis van Gods vrije genade mochten stellen, zijn niet op één lijn te stellen met de oproerige geesten in die tijd.

We tekenen uiteraard hier graag aan dat er ook andere wederdopers zijn geweest dan die als revolutionair uitgekomen zijn. We kunnen hier denken aan Menno Simons. Hij had een afkeer van de Munsterse gruwelen. Iemand heeft van hem gezegd: "Menno stoelde met de Munstersen op dezelfde wortel - tegen de kinderdoop enz. - maar hij behoorde tot een andere schakering, die der stille dopers."

De vraag is nog gebleven: we keuren terecht het revolutionaire optreden van de wederdopers en soortgenoten af, betekent dit, dat er vanuit onze belijdenis daadwerkelijk geen verzet kan én mag zijn tegen hen die de geestelijke en/of burgerlijke vrijheid ontnemen? We hopen nader op die vraag in te gaan!

D. Slagboom.

Nogmaals Dr. Loonstra en de Bijbel

Er is reden om nog een keer terug te komen op het boek, dat dr. B. Loonstra schreef over wat hij noemt de geloofwaardigheid van de Bijbel.

Nog enkele recensies

Sinds ik mijn artikelen over dat boek schreef zijn er nog een paar reacties bekend geworden. Prof. dr. J. van Genderen schreef in "De Wekker" een vijftal artikelen; artikelen, die eensdeels mild van toon waren, maar daarnaast toch ook een duidelijk kritische inslag hadden. Men moet prof. Van

Genderen wat kennen om uit de soms wel voorzichtige uitdrukkingen die hij in die artikelen bezigde te begrijpen, dat het standpunt van Loonstra beslist het zijne niet is.

In "De Waarheidsvriend" schreef dr. A. Noordegraaf een uiterst vriendelijke recensie van het boek, waarin hij sterk benadrukte, dat Loonstra zelf zegt te willen vasthouden aan het geloof dat de Bijbel Gods Woord is en dat hij niet op een schriftkritisch standpunt wil staan. Noordegraaf acht het boek een geschikt uitgangspunt voor

verdere discussie. Toen ik deze recensie las vroeg ik me af of er binnen de kringen van de Gereformeerde Bond geen andere scribenten zijn, die Loonstra's boek hadden kunnen bespreken in dit officiële orgaan en of dit geluid nu representatief voor de Bond was...

Ik was blij te ontdekken, dat dit geluid niet het enige is, dat uit die kring voortkomt. De recensie van dr. M.J. Paul in het "Reformatorisch Dagblad" ademt inderdaad een heel andere geest, vooral als Paul in het boek van Loonstra gevaarlijke aanzetten ziet voor een totaal anders gaan denken over met name ethische vraagstukken. Terecht is ook zijn opmerking dat de bronnen, die Loonstra gebruikt heeft en waar hij naar verwijst nu juist wel voor een groot deel vanuit een schriftkritisch standpunt geschreven zijn.

Waardering?

Intussen is duidelijk, dat er over Loonstra's boek niet gelijk gedacht wordt. Dat is me ook gebleken uit een aantal reacties op mijn artikelen. Is het wel echt zo ernstig als is gesuggered? Loonstra wil toch naar eigen zeggen niet afdoen van het geloof in de Schriften. En zijn er niet moeilijke vragen, die opkomen als de Bijbel en de resultaten van wetenschappelijk onderzoek elkaar tegenspreken? Worden jonge mensen - trouwens ook ouderen wel - niet meermalen in verwarring gebracht en zijn de vragen die opkomen ook niet meer dan eens ontweken? Loonstra gaat er tenminste eerlijk op in en dat moet toch gewaardeerd worden.

Toegegeven, er liggen moeilijke vragen. En die vragen moeten ook niet altijd ontweken worden. Dat is trouwens ook niet altijd gedaan. Ze zijn bovendien niet van vandaag of gisteren. Zolang de mens nagedacht heeft over de Bijbel als gezaghebbend Woord van God en daarnaast de resultaten van wetenschappelijk onderzoek is men op deze vragen gebotst. Maar dan is het wel telkens de vraag waar prioriteit aan gegeven wordt. Waar ligt het laatste woord? Wat spreekt het beslissende woord in de schrijvende tegengestelde conclusies.

Om een voorbeeld te noemen: Heeft de wetenschap gelijk die zegt dat de stad Jericho al lang verwoest was toen Israël in het land Kanaän aankwam, of heeft de Bijbel gelijk als die zegt, dat toen de muren van Jericho gevallen zijn en dan nog wel door het geloof

ook. Loonstra laat de wetenschap de doorslag geven. Met als gevolg dat hij een oplossing moet zoeken voor het rechte verstaan van het bijbelse bericht over de verovering van Jericho. Hij "vindt" die oplossing dan hierin dat de Bijbel op vele punten overdrachtelijk spreekt. Dat is niet anders dan een andere manier van zeggen dat de Bijbel niet letterlijk verstaan moet worden. Wat er staat is lang niet altijd historisch betrouwbaar.

Geloofwaardig

Hiermee moet dan wel samenhangen, dat Loonstra zijn boek genoemd heeft "De geloofwaardigheid van de Bijbel". Dat lijkt een heel vertrouwenwekkende titel. Nietwaar, daarin komt toch duidelijk uit dat de schrijver de Bijbel beschouwt als een boek dat ons geloof waard is; als een boek waar we inderdaad in geloven kunnen.

Maar is daarmee nu alles gezegd? Is dat nu ook wat we belijden in de artikelen 3 tot en met 7 van de Ned. Geloofsbelijdenis? Gaat het daar alleen maar over de geloofwaardigheid van de Bijbel? Ik meen, dat daar duidelijk ook beleden wordt het gezag van de Bijbel. En wat we gewoon zijn te noemen de onfeilbaarheid van de Bijbel. En ook datgene, waar in het Nederlands eigenlijk niet eens een goed woord voor is, maar wat in het Engels heet de "inerrancy" van de Bijbel. Wat zeggen wil, dat de Bijbel niet dwaalt en niet dwalen kan. Deze elementen worden toch wel gemist in de term "geloofwaardigheid".

Laat ik met een voorbeeld duidelijk maken wat ik bedoel. Je kunt van een mens zeggen, dat hij geloofwaardig is. Dan bedoel je dat je hem gerust vertrouwen kunt. Als hij iets zegt, dan kun je er op aan. Als hij iets belooft dan zal hij die belofte ook nakomen. Dat is geloofwaardigheid. Maar kun je van die man nu ook zeggen, dat hij onfeilbaar is? Dat hij geen fouten maakt? Dat hij niet dwalen kan? Iedereen beseft, dat dit nog lang niet het geval is. Integendeel. Laten er dan geloofwaardige mensen zijn in deze wereld, maar er is geen enkel onfeilbaar mens. Er is maar één onfeilbare instantie in deze wereld en dat is het Woord Gods. En het is dat omdat het het Woord Gods is! Als Loonstra dat nu maar zei....

Omgekeerde volgorde

Ja maar, er zijn toch tegenstrijdigheden? Bijbel en wetenschap komen

toch tot tegengestelde antwoorden? zo kan iemand tegenwerpen. Zou dat misschien ook kunnen liggen aan ons beperkte verstand? Overzien we alles? Laten we toch bescheiden zijn en concluderen, dat God de antwoorden wel weet. De conclusies van de wetenschap zijn al zo vaak bijgesteld omdat er weer nieuwe ontdekkingen werden gedaan en de oude berekeningen niet bleken te kloppen. Die resultaten zijn in ieder geval bij lange na niet onfeilbaar. Maar is het dan ook geen hoogmoed, als we die conclusies wel tot ons uitgangspunt nemen en zeggen, dat de Bijbel het anders bedoelt dan wat er staat?

Terecht schreef mij een collega (uit een ander kerkverband) naar aanleiding van mijn artikelen, dat Loonstra de zaak omdraait. Hij is bezig de klassiek gereformeerde schriftopvatting in overeenstemming te brengen met de resultaten van het kritisch-analytisch onderzoek van de Bijbel. Maar hij had het omgekeerde moeten doen! Altijd is het gevaar aanwezig, ook onder theologen, om veel te veel eerbied te betonen voor de resultaten van de wetenschap. Dat kan ook een afgod worden! Ik moet in dit verband vaak denken aan een paar versregels van een overigens niet direct in het gereformeerde kamp passende dichter De Genestet uit de vorige eeuw: Wat er de wijzen als wijsheid verkonden, straks komt er een wijzer, die 't wegredeneert.

Waarschuwing

Ik maak hier tenslotte nog melding van een reactie van de kant van iemand, die jarenlang behoorde tot de Gereformeerde Kerken en die in die kerken intensief meeleefde met de gang van zaken.

Hij schreef mij, dat er voor hem duidelijke parallellen zijn met hoe het indertijd met Kuitert allemaal begonnen is. Ik kan begrijpen, dat iemand die dat eens heeft meegemaakt en die vanwege die ontwikkelingen de kerk waartoe hij behoorde verlaten heeft om zich bij onze kerken aan te sluiten, heftig schrikt als hij binnen onze kerken nu dezelfde symptomen waarneemt. Mogelijk dat zulke mensen de neiging hebben enigszins te sterk te reageren, maar de schrik is begrijpelijk en legitiem.

Ik kan alleen maar hopen, dat Loonstra op zijn beweringen terugkomt en herroept wat herroepen moet worden.

Den Butter.

Boekbespreking

50 jaar Driestar in een veranderen-de samenleving, 224 blz., f 29,50, Uitgeverij de Groot Goudriaan, Kampen in samenwerking met christelijke hogeschool "De Driestar" Gouda. Het boek bestaat uit een bundel artikelen van lezingen die gehouden zijn in verband met het vijftigjarig jubileum van de Christelijke Hogeschool "De Driestar".

Een breed scala aan onderwerpen komt aan de orde. We treffen bijdragen aan van o.a. drs. C.J. Meeuse, prof. dr. C. Graafland, ir. J. Lock en prof. dr. A. van de Beek. Deze verscheidenheid brengt met zich mee dat de ene bijdrage beaamd kan worden terwijl andere onderdelen van het boek vragen oproepen of tegenspraak veroorzaken. De inhoud van het boek is dan ook breder dan het standpunt van de Driestar zelf. Wie te maken heeft

gehad of te maken heeft met de opleiding zoals die aan de Driestar wordt gegeven doet er goed aan kennis te nemen van dit boeiende boek.

A. Doeland, **Stuklezen!**, 120 blz., f 17,50, Uitgeverij de Groot Goudriaan-Kampen.

Dit dagboek is voor kinderen geschreven en bevat voor iedere week van het jaar een overdenking.

De auteur is bekend van zijn stukjes voor kinderen in het maandblad van de Hervormde Zondagsscholenbond, "Kind en Evangelie", en werkte eerder mee aan de kinderdagboeken "Dag aan dag" en "Het Woord voor jou". De persoonlijke toepassing kon onzes inziens ook voor kinderen soms uitgebreider (bijv. pag. 19).

Een ander bezwaar is dat de Bijbel soms willekeurig wordt doorgegaan. Ordening was beter geweest. De

afbeelding van de ark op pag. 23 is niet juist. Overigens zal het boekje, dat duidelijk en helder geschreven is, zijn weg wel vinden.

Bent u handig

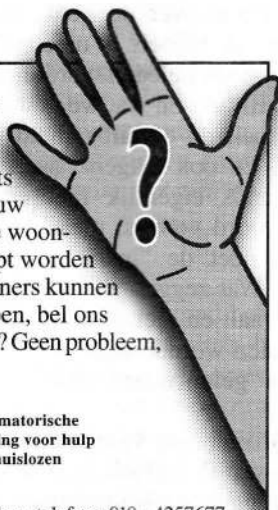
Kunt u timmeren, behangen, schilderen of iets dergelijks? Zo ja, dan zouden wij graag van uw kwaliteiten gebruik maken. Ons aangekochte woon-werkcentrum in Epe moet namelijk opgeknapt worden zodat we daar D.V. september de eerste bewoners kunnen opvangen. Als u ons als vrijwilliger wilt helpen, bel ons alstublieft. Woont u kilometers bij Epe vandaan? Geen probleem, we hebben slaapplekken genoeg.

Stichting
Ontmoeting

Reformatische
stichting voor hulp
aan thuislozen

's-Gravendijkwal 95, Postbus 25110, 3001 HC Rotterdam, telefoon 010 - 4257677

Oost-Europa: Nog steeds is er grote vraag naar bijbels en christelijke lectuur. Aan financiële en materiële hulp voor kerken, scholen en tehuizen blijft ook dringend behoefte.

De hulpverlening moet doorgaan. Mogen we rekenen op uw steun, door gebed en gave?

(Meer weten? Vraag ons gratis infobulletin aan!)

STICHTING
KOM OVER EN HELP

POSTBUS 138 - 3860 AC NIJCKERK - TEL. 03494 63208 - FAX 03494 62807

HULP AAN KERKEN EN
CHRISTENEN IN
OOST-EUROPA.

ONS WERK WORDT
AANBEVOLEN DOOR
EEN COMITÉ DAT
BESTAAT UIT
PREDIKANTEN UIT DE
GEREFORMEERDE
GEZINDTE.

POSTBANK
35 35 181 of BANK
16.10.04.555
TE H.I.AMBACHT

Stichting
Bemiddeling
Kraam- en
Gezinszorg
Meijer (B.K.G.M.)

Reeds velen maakten gebruik van de bemiddeling voor Kraam- en/of Gezinszorg.

Heeft u Kraam- of Gezinszorg nodig en u bezit geen TV, bel dan gerust.

Stichting Bemiddeling
Kraam- en Gezinszorg Meijer

Telefoon 02943 - 1145, mevr. J. Meijer.

KRAAMZORG

GEZINSZORG
BKG

De Stichting Bureau Kraam- en
Gezinszorg bemiddelt tussen hulpaan-
vragers en zelfstandige gediplomeerde
verzorgenden.

Voor uw hulpaanvraag en/of inlich-
tingen kunt u bellen:

08385-27799

Voor kraamhulp graag tijdig bellen!

VOOR BIJBELS
IN STATENVERTALING

Bijbelse
albums voor
kinderen

oooooooooooooooo

Acht albums voor kinderen met korte verhalen over bijbelse onderwerpen. Bij elk album hoort een set met veertig plaatjes om zelf in te plakken. Geschikt voor gebruik thuis, op school en zondagsschool.
Formaat 15 x 21 cm, in stevig omslag.

Elk album is los leverbaar:

- 0 Vanaf de schepping tot de list der Gibeonieten
- 1 Richteren, koningen en profeten
- 2 Nieuwe Testament 1
- 3 Nieuwe Testament 2
- A Wonen, werken en eredienst van Israël
- B Bloemen en planten in Israël
- C Dieren in de Bijbel
- D Voorwerpen in de Bijbel

Prijs per album met plaatjes:

f 10,90

In de boekhandel verkrijgbaar en in onze bijbeldepots. Een uitgebreide folder wordt u op verzoek toegezonden.
Bestellingen zonder postzegel naar:

GEREFORMEERDE BIJBELSTICHTING

Antwoordnr. 2809, 4140 WB Leerdam, tel. 0345-610155
(tot 1 oktober 1995: 03451 - 10155)